

רוממות

גליון 210 שנה ה' פרשת יתרו תש"פ

גליון שבועי לבני התורה

רוממות התורה

מסורת קדושת התורה

פתיחה

א] כתב רבנו מרן ראש הישיבה בעל ה"דרכי שמואל" זצוק"ל (ה"ד ב"ה רחל" מועדים עמוד סה):

"קשה לדבר על דברים כאלה, הציבור מתרחב ב"ה, היצה"ר לחם בשיבות הקדושות ולא כ"כ עלה בידו ואז הוצרך להרבות באלו שאין כ"כ שייכים ולא מכירים את מקומם וזה יכול לקלקל ח"ו,

יש את ראשי הישיבות הגדולים שמסרו נפשם על כל קוצו של יו"ד של התורה להבין ולהשכיל וכשהיצה"ר רואה שאינו יכול לפגוע בתורה הוא מתחיל להרחיב ולפתוח שיכנסו עוד גם שאינם ראויים,

יש בזה מעלה גדולה שנוספו ספסלים אבל מגיעים לתוך הבית מדרש כאלה שאינם זוכרים שיש לנו את המעמד של הר סיני ואת הקולות ואת הברקים... שלא זוכרים שיש לנו את כל הראשונים עד רעק"א קצוה"ח ונתיבות ועד הראשי ישיבות, נורא נורא נוראות, לא השיגו את זה, ויושב ולומד בקיאות קצת גמרא ואינו מבין... ואח"כ מתחיל להגיד דרשות ברבים...

הכל בתמימות, הוא באמת לא יודע משום דבר, הוא לא יודע מהקולות וברקים, הוא לא יודע מכל הגילוי תורה הנורא, הוא יכול ללגלג על ה"שיבישע רייד", ותמיד יש אנשים שלא מרגישים סיפוק כל כך והנחלשים נתפסים לזה, ובזה עיקר מלכות היצר לבטל תורה, היצר הרע כל העיסוק שלו הוא רק לבטל תורה."

ב] אכן כן, עניני האמונה בכלל, וענין מסורת התורה בקדושתה בפרט, אינם נושאים שנמסרו לביקורת אישית ח"ו. והנה הן אמת כי בדרכי עבודת ד' ישנה הברה דרכים, בדרכי לימוד התורה"ק, ודרכי המחשבה וההעמקה בה בכל שטחיה, אבל הכל הוא רק עפ"י מה שנמשך לנו במסורת התורה מרבתינו - ובגבולות שגבלו הראשונים בהם. הנה נביא לדוגמא את ענין שמירת המצוות ששם לא יעלה על הדעת שיש מקום לפתיחות מסוימת ח"ו, אפילו להחלטת האדם בעצמו האם לנהוג ככה"י או כהרמ"א.

אלא שבנושא עיקרי זה, הדעה הרווחת היא כאילו, לכל אחד - עד קטני קטנים, ח"ו, יש את חוש הביקורת וההבנה לבדוק ולהשכיל בעומקן של דברים, ויש כאלו שאף יאמרו שאם לא יועיל לא זיוק, אך כך ובותינו, מהראשונים ועד זמננו הדריכונו להיפך ממש, אך בנקודות אלו אין מקום כלל להחלטות או אפילו לבדיקה אישית, וביתר מידה התרגינו מצוקי ארץ ז"י"ע שעצם העיסוק בדברים אלו מתוך נקודת מבט זו מורידה אותו לשאול תחתית, והאריכו בזה [וב"ה יבואו חלק מדבריהם במאמרים הבאים].

וכתב הגאון הגדול רבי ישראל אליהו וינטרויב זצוק"ל (הסכמה לספר "חיים באמונתם"): "ידוע מכתבי הגר"א ז"ל שבעקבתא דמשיחא יהיה נקודת החושך בגוון של עקירת המסורה של חז"ל, וגיוכורי כח מחוייבים לעמוד בפרץ לסתום פריצות הללו שפירצו רשעי הדור, ובפרט בתקופת דורינו שהעבר רב מושלים עלינו בכח ממשלה ממש ידוע בחז"ל דאורי הרשע שלהם הוא פריצת כל הגדרים וע"ז לבנות ח"ו תמונה שהכל פרוץ כל זה ידוע בכתבי הגר"א ז"ל, והיותינו בלועים בתוכם ע"י נמצא נטיה טבעית לפריצת הגדרים, וח"ו נכנס רעיון זה גם לתוך ביהמ"ד והוציא גם יושביו לאוירת הפריצה, והעצה היחידה הוא רק להתחזק ברעיון המסורה שהיא ברה כחמה ולדעת הסכנה של אבדון הנמצא בתקופתנו."

עוד כתב הגאון הגדול רבי אליהו בער ווכטפוגיל שליט"א (הסכמה לספר הנ"ל): "הנהה השפעת המשמאילים בה נפרצו תוך כותלי בית המדרש ומה שפעם היה מושכל ראשון לכל בר בר יב נהפך לאמונה שיש בו דופי והמסורת הפשוטה נהפך ל"ע לדבר שכאילו שייך לדון בו ותולים בוקי סריקי בקדמונים וגדולי ישראל כאילו שיש להם מסורת אחרת וגם הרבה לומדים נתפסו בזה ואותי עזבו מקור מים חיים לחצוב בהם בארות בארות נשברים..."

ושמעתיה מהגאון הגדול רבי זבולון שוב שליט"א ששמע מהגרמ"מ זקס חתנו של מרן בעל החפץ חיים ז"י"ע, שבשיח

1. בענין פתיחת 'רחם' או 'נחמנו' בברכה רביעית בברכה ז"י"ע בשבת.
2. מפי השמועה בבית המדרש: נשאל מרן בעל ה"אבי עזר" ז"י"ע על ת"ח אחד שפרץ גדרות עולם, איך הגיע לדברים אלו, וענהו מרן: שלא שכן לבו לפסוק "שאל אביך ויגדל..."
3. וכן נמצא בקיצור בספר עובדות והנהגות לבית בריסק ח"א עמוד רסז, ובנו"א בקובץ תשובות לרבינו מרן הגר"ש אלישיב זצוק"ל סימן ב'.

קו "רוממות"
0722-588477 (0722-722-588477)
בכו זה ניתן לתרום להוצאות הגליון על ידי מערכת ממוחשבת, וכן על ידי נציג כמו כן ניתן להשאיר הודעות הערות והנצחות.
ניתן לתרום בקו "רוממות"
או בעמדות הממוחשבות של נדרים פלוס
לפי החישוב באר: רוממות/גליון שבועי לבני התורה
כל תרומה תתקבל בברכה
הצטרפות לקבלת הגליון במייל או כל הערה
אחרת בכתובת: b264464@gmail.com
דודו! מספר פקס! 077-4447954

מדור חדש

בעניני הלכה שהיה לו עם חמיו הה"ח, הסביר לחמיו בטוב טעם למה לשנות הנהגה באיזה ענין בהלכה והסכים עמו מרן הה"ח זצ"ל, אך לבסוף ראה את הה"ח שנוהג כדרכו מקדם, ושאל את פיו, וענה לו הה"ח 'אנחנו לא גרים'...

ג] באופן העברת המסורת מצינו ג' חלקים בדברי רבותינו: א-ב: "שאל אביך ויגדל וזקניך ויאמרו לך" - 'אנחנו לא גרים'. (תשובות בית הלוי מהדור"ב ב"ב תשס"ז ח"ד סימן לח, מכתבי תלמידים משיעור חומש של הגר"מ (37): "בשנת תרמ"ז פירסם האדמו"ר מראדזין שעלה בידו למצוא את החלזון שבדמו צובעים את התכלת ומעתה חובה לקיים את מצות התכלת בציצית, המאמר עורר פולמוס חריף בעולם התורה גם בהקשר לזהותו של החלזון וגם לעצם חייוש התכלת בימינו, וגדולי דורו שנדרשו על ידו, רבי יצחק אלחנן מקובנא ורבי יהושע מקוטנא והביה"ל, לא קבלו דעתו ושללו תכלת זו מכל וכל.

מרן הגר"מ זצ"ל מסר את טעמו של הביה"ל בשמו: בתורה נאמר "שאל אביך ויגדל וזקניך ויאמרו לך", וביאורו: ראשיתו של הפסוק שאל אביך ויגדל מדבר לענין קבלת התורה הנמסרת מדור לדור, וזקניך ויאמרו לך שבסופו מכוון לדברים התלויים במציאות, ובהו אי ראית וסברות יכולת להכריע רק המסורה עצמה, כך ראו שהיו נוהגים האבות וכן צריכים לנהוג גם הבנים. ומה"ט לא נוכל להחליט שהחלזון הנמצא הוא התכלת האמור בתורה דמאחר שנפסקה המסורת בדבר זיהו החלזון ע"כ גם אם מצליחים לשחזר ידיעה זו עפ"י הוכחות וראיות ברורות מ"מ א"א לנו לפסוק בזה רק עפ"י המסורה, וכיון שפסקה המסורת במצות התכלת ל"ש לחדשה בימינו."

למדנו מדברי הביה"ל כי שני ענינים במסורתה של תורה: א: מסורת התורה לעצם הלימוד והלכותיה. ב: זיהו המציאות בפנינו עם הדברים שנאמרו במסורת. ג: עוצר ועוזב. כתב מרן הגאון רבי אהרן קוטלר זצוק"ל (משנת רבי אהרן מוסר ח"ד, דברים שנאמרו בעצרת מחאה על ביזוי כבוד מרן הגר"מ זצוק"ל, הועתקו קטעים מדף ר"ו מדה"ס ושם דף ר"ח):

"ראינו דורנו במצבו לקרוא עליו את הפסוק 'כי ידן ה' עמו ועל עבדיו יתנחם כי יראה כי אולת יד ואפס עצור ועזוב' וכן ביאורו (ע"פ רש"י): ועל עבדיו יתנחם זהו ביטוי של רחמנות המוסב על כלל ישראל כי יראה כי אולת יד תשו כחותינו ואין מי שיעמוד בשער להשיב מלחמה להגן על התורה וכבודה, ואפס עצור ועזוב, עוצר הוא השר המושל בעם של תפארת אנה ואנה בעת המלחמה, עצור הוא מי שנושע ע"י העוצר, עזוב הוא מי שתפקידו לחזק עזוב הוא זה המתחזק על ידו, ואין כתוב כאן אפס עצור ועזוב אלא אפס עצור ועזוב היינו אין מי שנושע ואין מי שיוצא מחוזק, היינו שחסרה המשמעת להיות מקשיבים לקול העוצר והעזוב, חסר מי שדבר התורה ישיפע בו, אין מי שיקבל מרותו של העוצר והעזוב.

בחמלת ד' על עמו הותיר לנו ככלל דור את אותם המעט בני התורה, וכן חלק מההמון הישרים בלבנות הכופפים עצמם למרות שרי התורה וכמאמר הכתוב 'ויהודה עוד רד ער קל ועם קדושים נאמן', כלל ישראלי עדיין נכפף למרות הקב"ה ומגלה נאמנותו לקדושו שרי התורה... מעמדו וסמכותו של הרב מבריסק כי הוא הוא בגדר העוצר' בעם כפי שביארנו."

למדנו מדברי הגר"א כי עלינו לקבל באופן מוכרע ומוחלט את דברי העוצרים' והעוזבים - מנהיגי ועיני ישראל, כי לא רק שבכוחם לראות את העתיד, אלא אף ראייתם את ההווה היא שקולה מתוך ידיעת מסורתה של תורה

במאמרים שלפנינו יבואו ב"ה דברים מלשונות הראשונים והאחרונים ועד לדורנו אנו, קטעי לשונות העונים כל אחד לצורך אחד מן חלקים אלו - להבהיר את המושגים שהיו מושרשים בכל הדורות על תורה בקדושתה, עם ידיעת מסורתה, בדרך כלל יבואו הדברים ממקורם, ולפעמים יבואו תוספות קישור והסבר בהערוך.

וזאת למועדי: שלא נתימר אפילו כהר"א, להקיף את כל הנושאים בענינים רחבים ועמוקים אלו, אלא להציג בפני בני התורה המבינים בעם והאמונים על אי שינוי ביזו כל שהוא מהמסורת, מקצת מן המקצת בדברים אלו.

דבר העורך

עומדים אנו על מפתנה של השבת שקוראים בה פרשת מתן תורה, והלא אף שיכל יום יהיו בעיניך כחדשים, מכל מקום בשבת זו הנוגו שבים וחוזרים באופן מיוחד למעמד הגדול הנורא והנשגב בו רגלי אבותינו ורגלי כלנו עמדו על הר סיני, אשר זהו שורש האמונה.

התורה הקדושה ניתנה לנו בהר סיני, והיא כצורתה אותה התורה שיש ביינו היום - התורה נצחית היא, ואינה ניתנת לשינוי. אנו אמונים על ההשקפה הברורה והפשוטה שהייתה במהלך כל הדורות על יסוד מאמרו ז"ל 'גדולה תורה שאלמלא תורה לא נתקיימו שמים וארץ, שנאמר: אם לא בריית יומם ולילה חקות שמים וארץ לא שמת'.

אכן, היו בעם ישראל במשך הדורות כל מיני הוגי דעות משובשות למיניהם ולסוגיהם, שניסו ולומר בכל מיני דרכים, כי לא בדיקו כך פני הדברים, ואף דברים אחרים - קדושים ככל שיהיו - הם כביכול שווי ערך לתורה, וכי לא רק התורה ממש מקיימת את כל העולמות.

אכן, מרנא הגר"ח מוואליץ זיע"א בספרו "נפש החיים" עמד על ערך עליון ויסודי זה, כפי שחזר על כך בספרו כמה וכמה פעמים: "כי כל חיותם וקיומם של כל העולמות הוא רק על ידי הבל פינו והגיגינו בה, והאמת בלתי שום ספק כלל שאם היה העולם כולו מקצה עד קצהו פנוי ח"ו אף רק ארע אחת ממש מהעסק והתבוננות שלנו בתורה, כרגע היו נחרבים כל העולמות עליונים ותחתונים והיו לאפס ותהו חס ושלוש."

היו שארמיו כי לכך צורת העולם בנויה באופן כזה שכאשר במקום אחד יום, אזי במקום אחר הוא לילה, הכל בשביל שלא יהיה רגע אחד פנוי מתורה. וכך הנהיגו ביישיבת וואלווין על פי דברי הגר"ח, שכל עשרים וארבע שעות היממה, לא פסק קול התורה בהיכל הישיבה, והיו משמרות מתחלפות במשך כל היממה.

לעת כזאת, כאשר חרב מונפת על פתחם של בתי מדרשות וישיבות קדושות, ושונאי התורה מרימים ראש וכל מטרם על מנת לכרסם באידיאל הרוחני של הקדשת החיים לתורה, תוך שכל זה נעשה דרך השקויות במשך תעמולה והסטה מתוומן - מתוך מטרה מכוונת, לקעקע את חומות התורה, יסוד קיומה של אומנתו במשך כל הדורות. היו לא תהיה.

בזמן כזה עלינו לשוב לחזק ולהתחזק בדברי הנפש החיים אודות הסכנה הנוראה שיש אף בביטול רגע אחד, והרי שר הצבא שבא אל יהושע וחרבו בידו, היה זה על יום אחד שעסקו במלחמת מצווה וכו'... עלינו אפוא לשנן את הידיעה לנו ש"אם לא בריית יומם ולילה" - כפי שפירשו חז"ל: זו בריית התורה - "חוקות שמים וארץ לא שמת" א"י דבר אחר, ולא יהיה דבר אחר" - כי רק התורה תחזיק אותנו.

אמת, כי פעמים ישנם מצבים שאדם באופן אישי אינו יכול מכורח המציאות לעסוק בתורה, וימי יאמר זכיתי לבי", אבל ודאי שבד בבד יודע הוא בבירור כי מעשיו אלו גם אם הינם רצויים וטוהריים ככל שיהיו אינם תחליף לעסק התורה, כי רק לימוד התורה הוא אשר מחזיק את העולם, וברגע שיוכל האדם להימלט מהמציאות שנכפתה עליו, אזי יחזור וישוב לעסק התורה כפשוטו ממש. כי זו צורת הבריאה ואין בלתה. יתן ד' שנוכח שאותו מתן תורה מתחדש בכל יום, ובפרט בשבת שקוראים בה בפרשת השבוע את קבלת התורה, יחבר אותו שוב ושוב אל ההכרה הפשוטה שאלמלי ברית התורה יומם ולילה חוקות שמים וארץ לא שמת'.

בברכה 'שבת מתן תורה' שהיא מקור הברכה העורך

הורמה תרומה ע"י ידידנו הנכבד הר"ר רבי דוב בער גרינוולד שליט"א לרגל שמחת לילית בנו שח"י בשעטסו"ו צ" ברכת מול טוב נגשר קמיה ידידו שליט"א וקדם הסבים הדגולים שליט"א ובראשם המשגיח הגאון הצדיק רבי יצחק יוחנס ברוזיאנסקי שליט"א שיוכו להכניסו בכריתו של אאע"ה בעיתו ובזמנו לגדולה לתורה לחופה ולמעשים טובים נחת לדקדוקה וברכה מוכבה מכל יוצאי חלציהם לתפארת ולהמשך כרם בית ישראל

לעילוי נשמת הר"ק האדמו"ר בעל ה"קדושת חלקת יהושע" מביאלה רבי יחיאל יהושע ברה"ק וירמיהאל צבי רבינוביץ זיע"א עלה בסעודה השמימא כ"א שבט תשמ"ב ת.נ.צ.ב.ה. הונצח ע"י נינו הר"ר צ'דוד רבינוביץ שליט"א

לעילוי נשמת הר"ח רבי חיים אליעזר ב"ר יעקב גלב זצ"ל נלב"ע כ"ה שבט ת.נ.צ.ב.ה. הונצח ע"י נכדיו וניניו שליט"א

רבנו הגדול מן ראש הישיבה

לאחר מתן תורה, ורבינו הגר"א מכריע כמאן דאמר שבא אחר מתן תורה. ובפירוש הגר"א עה"פ (שיר השירים אג), "לְרִיחַ שְׁמִינִיךָ טוֹבִים שֶׁמֶן תּוֹרֵךְ שֶׁמֶךְ עַל כֵּן עֲלָמוֹת אָהֳבוֹךְ", מבאר הגר"א שנאמר כאן שתי בחינות: יש 'טעם' ויש 'ריח'. את הטעם רק הקרובים ממש יכולים להרגיש, אבל את הריח גם הרחוקים ביכולתם לחוש זאת. עם ישראל רק הם הקרובים שביכולתם לטעום את התורה, משא"כ אומות העולם באפשרותם רק להריח.²

אבל יתרו שבא אחר מתן תורה השיג את הריח של תורה יותר מכולם, ובא למדבר ונתגיר, ומוזכר בחז"ל שבאותה שעה היו כל ישראל נביאים, ויתרו שהגיע גם כן נדבך במדרגתם.

ונראה כי זה מש"כ רש"י והוא מחז"ל עה"פ וְיִשְׁמַע יְתָרוֹ: 'שבע שמות נקרא לו, וכו', יתר, על שם שיתר פרשה אחת בתורה, ויתכן שפרשת מתן תורה דוקא נכתבה בפרשה זו שהיא מיותרת, לומר בזה את שבחו של הקב"ה, ושבחה של התורה, שאפילו אומות העולם הריחו את המעמד הגדול, ובאו.

יתרו גם 'טעם'

והכתוב אומר וְיִסְפָּר מֹשֶׁה לַחֲתָנוֹ אֶת כָּל אֲשֶׁר עָשָׂה ה' לְפָרְעֹה וּלְמִצְרַיִם עַל אֹדֹת יִשְׂרָאֵל, והנה באמת יתרו שמע על הכל עוד קודם לכן שהרי וְיִשְׁמַע יְתָרוֹ מה שמועה שמע ובא קריעת ים סוף ומלחמת עמלק, והענין הוא כלשון רש"י שמשם משך את לבו לקרבו לתורה, והיינו בכדי שיוכל להרגיש גם את ה'טעם', שלא יהיה רחוק במצב שיהיה ביכולתו להרגיש רק את ה'ריח', וזהו מה שחזר משה וְיִסְפָּר מֹשֶׁה לַחֲתָנוֹ וגו', שעכשיו לימדו את הדברים כתורה. ולכן אחר כך נתגיר וכדכתיב (שופטים טז) וַיִּבְנֵי קִינִי חֲתָן מֹשֶׁה עֶלְיוֹ מַעִיר הַתְּמָרִים, מכיון ששמע ובא למדבר ולא סתם שמע כמו כולם אלא בא ונתגיר - וַיִּלֶּךְ לוֹ אֶל אֶרְצוֹ וברש"י והוא מחז"ל לגייר בני משפחתו.³

תורה מעל עם וארץ ישראל

ואחר שלמדנו שסדר כל הניסים היה לגלות את שם הוי"ה,⁴ אבל תכלית הכל היה 'מתן תורה' שהתורה ירדה לארץ ולעם ישראל כדכתיב תַּעֲבֹדוּן אֶת הָאֱלֹקִים עַל הָהָר הַזֶּה, "היום הָזֶה נִהְיִיתָ לְעָם" שזה המעלה הגדולה מכל המעלות. ואף על פי שארץ ישראל גבוהה מכל הארצות (קידושין טז,א), וקדושה מכל הארצות (כלים פ"א ט"ו) שהיא מעלה רמה וגדולה, אבל התורה לא ניתנה בארץ ישראל, שהתורה היא למעלה מן הכל, ואין שיוך רק התורה הזאת, ורק בזה עם ישראל נעשו לעם ה' שהשייכות שלנו עם הקב"ה זה רק על ידי התורה.⁵

התורה היא למעלה מהכל, ותלמוד תורה כנגד כולם. ואף על פי שהיום אין בית המקדש, ובזמן בית המקדש התורה היתה בבירור ממש "כִּי מִצִּיּוֹן תֵּצֵא תוֹרָה", שהיא את כל שמות הגזית, והיה השראת השכינה, והשגת התורה היתה הרבה יותר גבוהה, מכל מקום אין שיוך רק התורה הזאת, ואת זה יש לנו, והלואי שנצל את מה שיש לנו.⁶

וְלֹא יִסָּף - ולא פסק

בסיום מעמד הר סיני היה "קול גדול וְלֹא יִסָּף" (דברים היט), ומתרגם אונקלוס 'לא פסק'. ומבאר המהר"ל שכל מה שהיה בעבר לא נגמר אלא כל הזמן ממשיך ומתחדש. קול ה' עדיין ממשיך, ודבריו חיים וקיימים.⁷ והרמב"ן מונה במנין המצוות

כבר נתבאר בפרשיות הקודמות שסדר כל הניסים וכל המכות ביציאת מצרים, היו בכדי לגלות את שם הוי"ה בבריא. ואחד החכמים הגדולים שכולם הסתכלו עליו ביותר היה יתרו, ומבואר בחז"ל שעבד את כל העבודות זרות שבעולם, ואין הכוונה שסתם עבדם אלא הכיר והבין בכוחותיהם כי "זֶה לַעֲמֹת זֶה עֲשֵׂה הָאֱלֹקִים". ויתרו היה חכם גדול מאוד, והיה כהן מדין וכמו שאמרו חז"ל שישב בכבודו של עולם, ורק אחרי שפרש מעבודה זרה, נידוהו.

ורש"י מביא את דברי חז"ל (זבחים קלז,א ועוד) 'מה שמועה שמע ובא קריעת ים סוף ומלחמת עמלק'. ואף שכולם שמעו, אבל הוא היחיד ששמע על מנת לעשות, והתבונן ולמד מזה. כל האומות שמעו, אבל אומות העולם רק "נִבְהָלוּ", וְיִסְפָּרוּ וְיִגְדְּלוּ, אבל יתרו שמע ובא. ולכן הפרשה של מתן תורה נקראת על שמו, וזה מוכיח על גדלותו.

ודוקא בו התקיים "הַשְׁכִּילִי נִפְלְאוֹתֶיךָ".¹ וזה היה בהדרגה שבתחילה פירש מע"ז, ואחר כך הגיע למדבר שעזב כבודו של עולם וכו', ואז זכה להשיג את שם הוי"ה ואמר (שמות יח,יא) "עֲתָה יֵדְעִיתִי כִּי גָדוֹל הוֹיָה מִכָּל הָאֱלֹקִים", ועוד אמר (שם,י) "בְּרוּךְ הוֹיָה אֲשֶׁר הֵצִיל אֶתְּכֶם מִיַּד מִצְרַיִם וּמִיַּד פְּרָעֹה", ואמרו חז"ל (סנהדרין צד,א) 'גנאי הוא למשה וששים ריבוא שלא אמרו ברוך עד שבא יתרו ואמר'.

"בְּרוּךְ הוֹיָה"

וברכה אין זה דבר פשוט שכל אחד יכול לברך, אלא צריך להיות ראוי כדי לומר "בְּרוּךְ הוֹיָה", ברכה מברכים כשמכירים בגודל המתנה ואז הברכה משתפכת מעצמה. ויתרו על ידי התבוננות השיג את המעלה הגדולה הזאת, וזכה לומר "בְּרוּךְ הוֹיָה". עד שבא דוד המלך והסיר את הגנאי מעם ישראל כשאמר (דברי הימים א' כט,) "וַיִּבְרַךְ דָּוִד אֶת הוֹיָה לְעֵינֵי כָל הָקָהָל וַיֹּאמֶר דָּוִד בְּרוּךְ אַתָּה הוֹיָה אֱלֹקֵי יִשְׂרָאֵל אֲבִינוּ מְעוֹלָם וְעַד עוֹלָם", שידוד המלך זכה להשיג למעלה למעלה ובייך את ה', ועל ידי זה הסיר את הגנאי מעם ישראל.

ואף על פי שבבואי ישראל בירכו על הנס, וכן היו הרבה שבייכו עד דוד, מכל מקום לא היה זה בשיעור הנכון. ומשום שישאל לא הכירו כל כך בנס לפי שהם היו בתוך הנס, אבל יתרו שהגיע מבחוץ והיה באותה עצה של "הִבֵּה נִתְחַכְמָה לוֹ" (שמו"א טז), הוא הכיר בנס של יציאת מצרים עד שהגיע להשתפכות ובייך את הברכה הראויה "בְּרוּךְ הוֹיָה". וכן לא היה אחד שבייך כראוי עד שבא דוד ובייך את הברכה הראויה וַיִּבְרַךְ דָּוִד.

"וְהִיִּיתָ לָנוּ לְעֵינִים"

ואנו אמרנו זאת כל יום בפסוקי דזמרה, והגר"א מביא את הגאונים שפסוקי דזמרה זה דאורייתא, דכתיב (דברים יכא) "הוא תְּהִלָּתְךָ" שמשבחים את הקב"ה. וזהו 'זמירות שירות ותשבחות', שירות הים, ותשבחות ז' ברכת "שתבח". ובתוך כל השבחים הללו מוזכרים גם את השבח הזה של "וַיִּבְרַךְ דָּוִד", בכדי ללמד זכות על עם ישראל שלא ברכו כיון שזה היה 'מלומדה' אצלם שהם היו רגילים בזה, ולכן היה חסר להם בהתבוננות.

וזהו מה שכתוב בספרים על הפסוק "וְהִיִּיתָ לָנוּ לְעֵינִים" שהוא האיר את עיניהם, ששאל כל דבר, אבל הם לא שאלו שהיו בתוך הענן שהיה כקורה, וכל המסעות הם הלכו לפי הענן, ועם ישראל התרגלו לזה ולא התבוננו בזה. אבל יתרו היה שואל כל דבר, וזהו "וְהִיִּיתָ לָנוּ לְעֵינִים" שעל ידי יתרו התבוננו בניסי' שעשה מהם.

"לְרִיחַ שְׁמִינִיךָ טוֹבִים"

ובגמרא (זבחים קטז,א) ובמכילתא יש מחלוקת אם יתרו בא קודם מתן תורה או

1. א"ה, רבינו זיע"א היה רגיל להביא בפרשיות אלו כי היתה תביעה על כלל ישראל - "אֲבוֹתֵינוּ כְּמִצְרַיִם לֹא הִשְׁכִּילִי נִפְלְאוֹתֶיךָ" (תהלים קוז,ז), שהיו שטופים אז בעבודה זרה וכו' ואכמ"ל, ומ"מ דוקא יתרו הוא השכיל לגלות את שם הוי"ה בבריא, ולראות את כל הניסים ולהבין מה צריך לעשות מחמת זה, וכמו שביאר רבינו זיע"א בהמשך כי זה היה מחמת ההתבוננות שלו, ולא היה אצלו 'מלומדה'.
2. והוסיף רבינו זיע"א כי משום כך אומות העולם יכולים לתת רק עצות מעשיות, אבל עם ישראל הלך אחרי משה בלי לשאול שאלות וכדכתיב (שם ד:) "מִשְׁכֻּנִי אֲחִירָךְ נְרוּצָה", וכתיב עוד (הושע יא,) "אֲחִירִי ה' יִלְכֶּה אַחֲרָיִךְ יִשְׂאָךְ כִּי הוּא יִשְׁאָךְ וַיַּחֲרֹד בְּנִים מִיָּם", והיינו, עם ישראל לא חיפשו רעיונות, אבל יתרו שהגיע מרחוק, רק 'הריח' את התורה, לכן היו לו עצות מעשיות. ואת עצתו של יתרו עם ישראל לא חשבו לבד, כי כלל ישראל היה אז דבוק בהש"ת ובתורה, בשיא השלימות, כולם באו לקבל ממש רבינו, ומשה היה מוסר התורה, האמצעי להעביר את התורה לישראל, והעביר את התורה לכל ישראל 'שירות' שלימות, והם שהיו כל כך צמאים עד כדי עילפון לשמוע דבר ה', לא שמו על לב הקושי לעמוד מבוקר עד ערב, ורק יתרו שבא מבחוץ יכול היה להגיד את העצה הזאת. ואמנם אף שאנו יכולים לקבל עצות - "בִּפְתֵּי אֱלֹקִים לִפְתֵּי יִשְׁכָּן בְּאֶהְלֵי שֵׁם" (בראשית טז,א), אבל לא יותר מדאי... לכן כתוב שאחר כן משה רבינו שלחו לארצו, ואיתא ב'ילקוט הראובני' ששילחו כדי שלא ישפיע יותר.
3. א"ה, עיין בדברי רבינו זיע"א כי מ"מ שילחו כדי שלא ישפיע יותר, אף שהיה לו קצת 'טעם', ולא רק 'ריח', וכנראה לא היה מספיק 'טעם'.
4. א"ה, נראה מכל ה"ל שההתבוננות של יתרו זה חלק מסדר הניסים שהוא נצטרף לעם ישראל אחר שראה את הניסים שארעו להם, וזה גופא הגילוי של שם הוי"ה בסדר כל הניסים, שגם יתרו הגיע להכיר בזה.
5. והוסיף רבינו זיע"א כי את מעלת ארץ ישראל אפשר להשיג בראיה, וכמבואר בחז"ל על משה רבינו שכשרצה להיכנס לארץ ישראל אמר לו הקב"ה "רַב לָךְ" שאתה למעלה מארץ ישראל, ומה שהיה חסר לו הוא השיג בראיה, וכמבואר בחז"ל (ברכות לב,ב) שגדולה תפילה יותר ממעשים טובים שאין לך גדול במעשים טובים כמשה רבינו, ובכל זאת לא נענה אלא בתפילה. ומבואר שמשם רבינו נענה אף על פי שלא נכנס לארץ ישראל, כיון שמה שהיה חסר לו ממעלת ארץ ישראל הוא השיג בראיה. והכלי יקר (פרשת לך לך ובעוד מקומות) מאריך בזה בכל הצדיקים השתדלו לראות את מקום המקדש, שעל ידי זה האדם מתורמם ומתעלה למעלות גדולות וזה מצוות ראיית פנים בעזרה.
6. במסגרת זו שבוועד לו לאותו במה שרבינו זיע"א דיבר פעמים רבות בפרט בפרשה זו על מה שבתחילה נאמר לו שפרת הדיבורים בדיבור אחד, וכלל ישראל לא השיגו זאת ופרחה נשמתם, ורק מרע"ה שמע לבדו, ולאחר מכן חזרו ישראל לחיים בטל של תחיה, ואז החל משה לפרט כל דיבור בפני עצמו, וגם אז 'אנוכי ולא יהיה לך' בדיבור אחד נאמר. ומשה רעיא מהימנא ביקש (במדבר יא,כט) "וְיָמִי יִתֵּן כָּל עֵם ד' נְבִיאִים", כי לא חפץ היה להשאיר 'משה רבינו' מעל כולם, אלא רצונו היה שיהיו כולם בדרגתו, ואכן בני ישראל במעמד הר סיני זכו להתעלות למדרגה עצומה, כפי שנאמר (דברים ה,ד) "פִּנְיָם בְּפָנֶיךָ דָּבָר ד' עִמָּכֶם בְּהָרָה", והיו נביאים באותה עת, אלא שבאמצע העליה אמרו "דִּבְרָ אֲתָה עֲמָנוּ וְנִשְׁמָעָה", והיה חזון ושונה זאת רבינו זיע"א מאות פעמים ללא גוזאם כלל: שדבר נורא מובא על כך מאדוננו הגר"א (ישעיה א,ד), שכשנאמר אמרו ישראל "דִּבְרָ אֲתָה" - חזר יצר הרע לליבם, ומה יצא אח"כ הענין הנורא של חטא העגל. ועל כך היתה התביעה עליהם, כי ביחס למה שהיתה ראויה להיות מדרגתם הגבוהה זו היתה ירידה, וזו תחילת הפרועות שאחריה נאמר "וַיִּסְעוּ מִהָרָה ד'" - פרשה של פורענות, וכן מציינו בכתוב (דברים הכד,) "וְאֵת דִּבְרָ אֲלֵינוּ אֶת כָּל אֲשֶׁר יִדְבָּר ד' אֱלֹקֵינוּ אֲלֵיךְ וְנִשְׁמָעָה וְנִשְׁמָעָה", ופירש רש"י, שמשם אמר להם: "התשתם את כוחי כנקבה שנצטרעתי עליכם ורפיתם את ידי, כי ראיתי שאינכם חרדים להתקרב אליי מאהבה, וכי לא היה יפה לכם ללמוד מפי הגבורה ולא ללמוד ממני?" ועוד מוסיף הגר"א, כי על כך הוכיחם הנביא ישעיהו בזמן החורבן "זִזְרוּ אַחֲרֶיךָ", הגע עצמך, שעם ישראל היו אז במצב ירידה נורא, וכבר נכשלים היו בג' עבירות חמורות, ומכל מקום הנביא מוכיחם ששורש החטא התחיל מה'זִזְרוּ אַחֲרֶיךָ' - מעמד הר סיני שם אמרתם "דִּבְרָ אֲתָה עֲמָנוּ וְנִשְׁמָעָה" וביקשתם לרדת מהמדרגה הגבוהה, עד שחטאתם בעגל. ולעת עתה לא נאריך בזה, אבל תמיד מסקנת הדברים היתה כי עלינו להבין שהאדם אינו במצב של 'עומד', אלא או שהוא עולה ומתעלה, או שהוא מפסיק באמצע העליה ומסתפק במה שיש לו, ואז ח"ו - "זִזְרוּ אַחֲרֶיךָ". וכבר הארכנו בזה בכ"מ במסגרת זו, ועוד חזון למועד ביתר עז.
7. רבינו זיע"א בכנס ז' סיון תשע"ז הוכיז זאת ואמר: התורה הקדושה מאריכה בחיוב שמוטל עלינו לעולם, שלא לשכוח את היום הנורא הזה. ומסתמא אילו היינו חיים כך, כמו

בה בעל ה"דרכי שמואל" זיע"א

את הלאו (דברים ד, ט) "הַשְׁמֹר לָךְ וְשָׁמֹר נִפְשְׁךָ מֵאֵד פֶּן תִּשְׁכַּח אֶת הַדְּבָרִים אֲשֶׁר רָאוּ עֵינֶיךָ", שצריך לזכור את מעמד הר סיני, וגם הרמב"ם שלא מונה את זה במנין המצוות מודה שזה לאו, אלא שאינו נמנה בתר"ג המצוות, שהרי התורה מאריכה להזהיר לא לשכוח את מעמד הר סיני.

ועיקר הזכירה היא

שהדברים יהיו חיים וקיימים, ולא סתם לזכור את מה שהיה, אלא צריך לזכור את זה למעשה, ושזה ישפיע! ורבותינו הגר"א והחת"ס מבארים כמה שכתוב (כ, טו-יח) "וְכָל הַעָם רֹאִים אֶת הַקּוֹלֹת וְאֶת הַלִּפְיִדִּים וגו' וּמִשָּׁה נֹגֵשׁ אֶל הָעָרְפֶּל אֲשֶׁר שָׁם הָאֱלֹקִים", שאף שיש מצווה לזכור את כל המעמד, אבל אפשר לתפוס את החיצוניות... אך צריך לזכור לתפוס ולהכנס לדבר הפנימי ששם האלוקים.⁸

'מתן תורה' כל שנה וכל יום

כל שנה כאשר קוראים את הפרשה שלנו אז יש 'מתן תורה'. וכפי שאיתא בזוהר [מובא בסידור] שקריאת התורה בבית הכנסת זה כמפי הגבורה, שצריך ספר תורה מקלף מעובד לשמה, עם אותיות ותגין, וקוראים בנקודות וטעמים, שזה ה'רוח חיים' של האותיות, וכך זה ממש כמפי הגבורה. ולכן צריך סרסור להעביר התורה, כמו בזמן נתינת התורה שניתנה על ידי סרסור.

ואפשר בפרט בקריאת התורה לזכות להחיות את הדברים, יש מי ששומע קריאת התורה רק לצאת ידי חובה, הוא רק יצא ידי חובתו, הוא לא עברין, אבל אפשר לשמוע את ה"קול גדול",⁹ זה פרשה של קבלת התורה.

ובאמת כל לימוד התורה צריך להיות עם ההרגש של קבלת התורה, שלעיתים מרוב ששקועים בתורה שוכחים את נותן התורה. ולכן אנו כל כך מאריכים בתפילה בלשונות בברכת 'אהבה רבה', 'אבינו האב הרחמן המרחם רחם עלינו' וכו', ולא מצאנו בשום מקום אחר, תפילה עם כל כך הרבה תחניות ובקשות, והזכרת זכויות אבותינו, לעורר את אהבת ה' עלינו, לא ב'רפאנו' ולא ב'שמע קולנו'.

וכל זה, משום שניתן להבין ולהשכיל ללמוד וללמד תורה, רק על ידי מתנת ה', ואנו צריכים לבקש כדי לקבל את התורה, כדי שתהיה התורה מפיו ממש. ולכן צריך להתחנן על זה הרבה, כדי לזכות לתורה שניתנת בכל יום ויום.¹⁰

שהתורה מצווה עלינו, אם היינו חיים תמיד עם זכרון המעמד הגדול מעמד הר סיני, זה עצמו היה דוחה את כל הדברים האחרים...

8. פעמים שהיה רבינו זיע"א מוזיר את דברי החת"ס והגר"א מהספדים על גדולי ישראל שגם במעמד הכי גדול שהיה, גם במציאות הזו של מעמד הר סיני, יש בחינה רק של 'לשמוע את הקולות', לשמוע רק את החיצוניות של הדברים, אך יש שניגש לעומק הדברים...

9. כמה פעמים בשנים האחרונות הוסיף רבינו זיע"א ואמר: אם נחיה כך את הדברים, ואני אומר את זה בשם הציבור, אלו דברים פשוטים שידועים לכל, אבל צריכים להחיות את הדברים, שזהו "קול גדול ולא יסף", ואם נחיה שהיום נצטוונו, ממילא אי אפשר מיד אחרי מעמד הר סיני להיות ח"ו כמו ה'ערב רבי' שעשו אז את העגל... ואם כן לא שייך ללכת ולהתפטר ולהתקרב, ואפילו לא קצת, אל כל הדברים הפשוטים, שמפריעים ומורידים את האש הגדולה...

10. א"ה, אך מאיד ח"ו שאדם יחשוב שאם צריך לבקש כל כך הרבה, זה כל כך חרוק ממנו, וכפי שאמר רבינו זיע"א באחד מהיכלי הישיבות: עלינו להתבונן במה שכל הבקשות בתפילה בלשון רבים, וגם בבקשות שבברכת 'אהבה רבה', על גנין התורה, כל יהודי מבקש וכולל עצמו עם הציבור: 'תן בליבנו להבין ולהשכיל... והאר עינינו בתורתך'. כי צריכים להתפלל שכל אחד ואחד יזכה לתורה, וח"ו לחשוב שיש מי שמופקע מלימוד התורה.

עוד אמר רבינו במעמד זה: יסוד חשוב למדנו ממעמד קבלת התורה, והוא שהתורה ניתנה לכל כלל ישראל, גדול וקטן, "אֵת אֲשֶׁר יִשְׁנֹו פֹה עֲמָנוּ עֲמָד הַיּוֹם וְאֵת אֲשֶׁר אֵינָנו פֹּה עֲמָנוּ הַיּוֹם", וח"ו לחשוב שיש מי שאינו שייך לקבלת התורה. כל אחד צריך ויכול לקבל התורה כפי כוחו ויכולתו, ובודאי לכל אחד ואחד חלק בתורה, כי התורה היא ללא שיעור וגבול. ומובא

11. היה רבינו זיע"א מתבטא: הרי אין תפילה כזו בה אנו מפעילים את כל מה ששייך, 'אהבה רבה', 'חמלה גדולה ויתרה חמלת עלינו' ו'בעבור אבותינו שבטחו בך' וכו'. ומובא בספר חסידים שתפילה על רוחניות נשמעת יותר, אבל ידוע משלו של החפץ חיים על תפילת 'אהבה רבה' - בעני שרץ אחרי עשיר וביקש שילווהו מעות, אך לא הגיע לזמן שנקבע, וחזר בכל יום על בקשתו וכו'. - חייבים לבוא! אי אפשר להתפלל 'ותן חלקנו בתורתך' כשהוא כלל לא מתייגע בתורה, ו'יחד לבבנו לאהבה וליראה את שמך' כשהלב מלא רצונות ותשוקות אחרים. הוא מבקש שידפדפו לו בכח 'לאהבה וליראה שמך', הרי אין טעם לזה! וראשית הדבר הוא לבקש בכל הכח. והעיקר למעשה הוא להשריש בבית לילדים מקטנות ומילדותם שהתורה היא האושר הגדול ביותר בעולם, וגם החובה הכי גדולה בעולם, שני הדברים ביחד, גם יראה וגם אהבה.

12. במקור"א ביאר רבינו זיע"א כי ענין "קול גדול ולא יסף" הוא בחינת 'דעת' וכפי שהגר"א מכנה 'דעת המתפשט' שהחכמה והבינה לא נשאר למעלה בראש, אלא יורד למטה ומשפיע על כל האדם, וזהו "קול גדול ולא יסף" שיש המשך שהוא משפיע על כל הנהגת האדם. ואכמ"ל.

13. יש נבונות טעם להוסיף, וגם כהמשך לדברים שהובאו לעיל על ירידת התורה לארץ, מה שהיה אמר רבינו זיע"א עוד על מה שבשבת ניתנה תורה, שכדי להוריד את התורה ממקומה למעלה משמי שמים עד למטה לארץ היה צריך את כל המעלות, את משה רבינו הרועה הנאמן, את הדוד דעה שכתוב עליו בזוהר 'שעד דייתי מלכא משיחא לא ישתכח כדור הזה', ואת יום השבת שהכל מודים שבשבת נתנה תורה, שבשביל להוריד את התורה לארץ צריך את היום הכי קדוש, ולא היה די בזה, אלא היה צריך לצוות על השבת עוד קודם לכן במרה שצטוו בקצת מצוות עוד קודם מתן תורה כדי שיהיה להם שייכות לתורה, וכמ"ש הרמב"ם שאברהם נצטווה, ויעקב נצטווה, ועמרם נצטווה, שהיה סדר כדי שיהיה להם שייכות לתורה, ונצטוו במרה על השבת כדי שיהיה להם שייכות לשבת, כי בשביל להוריד את התורה עם מעלת השבת צריך שיהיה להם שייכות לשבת, ולא מספיק שיהיה באים כאחת...

וידוע מה שאמר ה"יערות דבש" בדרשה, שידוע בעצמו שרק ביום שהוא בוכה באהבה רבה, הוא זוכה לחדש חידושים לאמיתיה של תורה. ויש להוסיף בעניי, על פי מה שמבואר בחז"ל על שלמה המלך, שהוא אמר את ה"הכל הבלים" שכיון שהיה לו עושר עצום וכו' דוקא הוא אומר ש"הכל הבל", וממנו ניתן לקבל את הדברים. וכן יש לומר על ה"תומים", שהיה 'שם דבר' בדורו בחריפות שכלו, ומכל מקום אמר כנ"ל.¹¹ וכעין זה מצאנו בדוד המלך - "כִּי מִמֶּנִּי הָכַל וּמִיָּדְךָ נִתְּנוּ לָךְ" דהיינו שזכה להכרה הזאת, שכל מה שיש לו הוא רק מה שקיבל מה'.

'מתן תורה' לכל אחד

ואף ש'מתן תורה' היה פעם אחת, אבל כל אחד צריך לעשות בעצמו את ה'מתן תורה' שלו. אנו אומרים בברכת 'אהבה רבה': 'כן תחוננו ותלמדנו, אנו מבקשים שהקב"ה ילמד אותנו ויהיה מתן תורה ממש, וכמו שהיה בגילוי אנו רוצים שיהיה בהסתר, שהרי "קול גדול ולא יסף", והקול ממשיך בהסתר.¹² וכפי שאומר הרמב"ן הידוע (סוף פרשת בא) שהקב"ה לא עושה נס לכל אחד, אלא עשה את הנס פעם אחת והיום כל אחד צריך להכיר את הקב"ה על ידי הנס שהיה אז. וכך גם לדידן: 'מתן תורה' ממש היה פעם אחת, אבל היום כל אחד צריך לעשות מתן תורה לעצמו!

שבת מתן תורה

וצריך להתחזק, ובפרט בשבת קודש שאיתא בטור שהשבת נקראת 'שבת מתן תורה', ואף שיש 'שבת מעשה בראשית', מ"מ עיקר השבת שלנו זה 'שבת מתן תורה', והכל מודים שבשבת ניתנה תורה.¹³ ואף שצריך לענג את השבת, מ"מ אין זה עיקר השבת, אלא לימוד התורה הוא העיקר! והשבת היא כוללת את ערב שבת, ליל שישי, ומוצאי שבת... וצריך ליוזר כשנפרדים מהקדושה, משבת קודש, שלא יהיה 'וַיִּסְעוּ מִהָרָה' "כתינוק הבורח... וצריך להזהר לא לאבד את השבת, אלא ללמוד בשמחה, ולקיים את כל הדברים האלו למעשה לטוב לנו כל הימים.

קדוש בכלל ישראל היה הכה"ג והיום היותר קדוש הוא

יוה"כ והמקום היותר קדוש הוא קדוש הקדשים, ואם יתאחדו שלש קדושות הללו ביחד מה נורא הוא קדושתם, וגדול מזה הוא קדושת התורה! (חידושי רבי שלמה היימן)

קדוש בכלל ישראל היה הכה"ג והיום היותר קדוש הוא יוה"כ והמקום היותר קדוש הוא קדוש הקדשים, ואם יתאחדו שלש קדושות הללו ביחד מה נורא הוא קדושתם, וגדול מזה הוא קדושת התורה! (חידושי רבי שלמה היימן)

קדוש בכלל ישראל היה הכה"ג והיום היותר קדוש הוא יוה"כ והמקום היותר קדוש הוא קדוש הקדשים, ואם יתאחדו שלש קדושות הללו ביחד מה נורא הוא קדושתם, וגדול מזה הוא קדושת התורה! (חידושי רבי שלמה היימן)

קדוש בכלל ישראל היה הכה"ג והיום היותר קדוש הוא יוה"כ והמקום היותר קדוש הוא קדוש הקדשים, ואם יתאחדו שלש קדושות הללו ביחד מה נורא הוא קדושתם, וגדול מזה הוא קדושת התורה! (חידושי רבי שלמה היימן)

קדוש בכלל ישראל היה הכה"ג והיום היותר קדוש הוא יוה"כ והמקום היותר קדוש הוא קדוש הקדשים, ואם יתאחדו שלש קדושות הללו ביחד מה נורא הוא קדושתם, וגדול מזה הוא קדושת התורה! (חידושי רבי שלמה היימן)

קדוש בכלל ישראל היה הכה"ג והיום היותר קדוש הוא יוה"כ והמקום היותר קדוש הוא קדוש הקדשים, ואם יתאחדו שלש קדושות הללו ביחד מה נורא הוא קדושתם, וגדול מזה הוא קדושת התורה! (חידושי רבי שלמה היימן)

אחריות בעניי השקפה

זקן אחד שזכה להשראת הגר"ס זצ"ל והנהגתו, סיפר לי שהגר"ס ביקר הרבה את הגדולים המסכימים על ספרים חדשים, שמעיינים הרבה בספר של הלכה, קודם שיסכימו עליו, ואינם חוששים הרבה מלהסכים על ספר מוסרי באמרם "שמספר הלכה אם טעה המחבר באיזה פסק דין אפשר שתצא תקלה מזה, ברם אין לחשוש זאת על ספר מוסרי". והגר"ס בעצמו תמה תמהון גדול הלא בספר מוסרי אפשר להכשל ח"ו באמונות ודעות, אם המחבר טעה באיזו אידיאה ושיטה הרי עיקם הדעה בעצמה. (הדת והחיים)

מדוע דרך רשעים צלחה?

הגאון אור העולם רבי ישראל סלאנטר זי"ע אמר מדוע הרשעים מצליחים לפעמים יותר מן הצדיקים? יען הרשעים עסוקים להפיץ השקר בכל לבנם באמת, והצדיקים לפעמים לא ישתדלו באמת להפיץ האמת, רק בפניות ורק מן השפה ולחוץ. (כרם הצבי לרבי צבי הירש פריבר מלונדון)

להלן מעט פנינים יקרים ממרנא אור העולם רבינו ישראל מסלאנט זיע"א לקראת יום פטירתו השבוע יום כ"ה שבט.

שמחת התורה

מסופר על אחד מתלמידי הגר"ס זצוק"ל שניחון בכשרונות נעלים והיה שוקד על התורה ומחדש חידושים עמוקים ונכונים, והנה אחר שהיה תקופה ממושכת במחיצת רבו פרש מדרך התורה והתדרדר במדרון החטא עד שיצא לתרבות רעה. הדבר עורר פליאה בקרב תלמידי הגר"ס כיצד יתכן הדבר שמי שלמד בשקידה רבה יעזוב הכל אחר גיוו ויתדרדר תהומה?

אך כאשר הובא הדבר לידיעת הגר"ס הוא לא הופתע כלל, והסביר: כי בכל שנות לימודו של אותו תלמיד למרות שהגה בתורה ללא ליאות מעולם לא נראתה על פניו שמחה בשעת לימודו וגם לא היה מתרגש ומתפעל מחידושי שחידש בעצמו, אין זאת אלא שהתורה מעולם לא הפכה להיות חלק ממנו. (נועם שיח להגר"ח"ש קוטלר)

קדושת התורה

שמעתי מהגאון רבי חיים עוזר זצ"ל מוילנא בשם הגאון רבי ישראל סלאנטר זצ"ל על מה דאמרו חז"ל "קרה היא מפנינים" מכה"ג שנכנס לפני ולפנים כי באמת האדם היותר

מִן הַגָּאוֹן מִטְשַׁעֲבִין זֵיעָא עלה לארץ הקודש מגלות בוכרה בחורף תש"ו, כאשר באחת השבתות הראשונות בהם כבר בארץ, היתה זו שבת פרשת "תרו", בה הגיע הגאון מטשעבין להתפלל בבית מדרשו של האדמו"ר בעל ה"אמרי אמת זצ"ל מגור. **המנהג** בבית גור היה שהאדמו"ר עולה לקריאה של "עשרת הדברות". אלא שבשבת זו לפני קריאת התורה, הורה האדמו"ר זצ"ל לגבאי שהשנה יקרא לעלות לתורה לקריאת עשרת הדברות אל הגאון מטשעבין, באומרו: שהשנה יקרא לעשרת הדברות לתורה בעצמה!

בוא וראה כמה מחבבין זה את זה, למרות שכידוע היה ה"אמרי אמת" קשיש יותר מגאב"ד טשעבין ב"ד שנים...

טעם העליון או טעם התחתון

שח רבינו מרן ראש הישיבה הגר"ש אויערבאך זצוק"ל: בעת היותה של ישיבת מיר בגלות שנחא"י, נטו קשרים אמיצים בין מרן המשגיח הגה"צ רבי יחזקאל לוינשטיין זצוק"ל להאדמו"ר מ'אמשינוב' רבי שמעון שלום זצוק"ל. **אירע** פעם אחת שאמר האדמו"ר למשגיח ר' יחזקאל: היודעים אתם מה החילוק בין עבודת ה' בדרך החסידות לעבודת ה' בדרך המוסר, הרי הכל הולך אל מקום אחד?! אלא, ש"חסידות" היא קריאה בטעם העליון, ו"מוסר" היא קריאה בטעם התחתון... וכוונתו היתה ש"חסידות" עוסקת בחלק המרומם והעליון של האדם ומנשאה אותו אל על, ואילו "מוסר" מדבר דווקא אל החלק התחתון, הגס והשפל של האדם, לייסרו ולהטיבו באחריותו.

חובת השלמה בקריאת התורה

כתב הרמ"א (סימן קלה,ב) אם בטלו שבת אחת קריאת הפרשה בצבור, לשבת הבאה קורין אותה פרשה עם פרשה השייכה לאותה שבת.

ובארחות רבינו (ח"א הוספות עמוד י') כתב שהחזו"א היה חולה כמה שבועות, ולא שמע קריאת התורה, וכשהבריא ביקש החזו"א שיקרא בשבת עם הסדרה את כל הסדרות שעברו שהחסיר, ועלה כהן ובירך והתחיל הבעל קורא לקרא מהסדרה שהחסיר וקרא את כל הארבע סדרות עד שני שבסדרה של שבת זו, ע"כ, וכן **בתוס' מעשה רב** (אות קט) הובא שכשיצא הגר"א מבית הסוהר קרא לבעל קורא שיקרא לפניו כל ד' סדרות מד' שבועות אשר ישב ע"כ. [וע"ע במשנ"ב (קכד,טו) שאין חשש טירחא לציבורא ככה"ג].

ובשו"ת אגרות רבינו (א"ח ח"ד סימן כג) כתב בדבר קריאת התורה, ודאי שצריך כל אדם לשמוע כל הקריאה שלא יחסר לו אף תיבה אחת שלא שמע, ובדיעבד אם חסר תיבה אחת ופסוק אחד, אם הקריאה הוא בשני וחמישי ומנחה בשבת ואף בקריאה די"ט, תליז אם הוא רק בקריאה דג' פסוקים לא יצא, דהא אין פוחתין מג' פסוקים וכיון שהחסיר לשמוע אף תיבה אחת הרי חסר מג' הפסוקים והוי כמו שלא שמע אלא שני קרואים שלא יצא, ואם היא קריאה ביותר מג' עם שמע ג"פ שלימים יצא, אבל בקריאת הפרשה דשבת הרי לבד חיוב שמיעת ז' קרואים שמצד זה אם היו ז' קרואים אף במקצת מהפרשה הקבועה יצא, וממילא היה ג"כ חלוק בין קריאה דג"פ לקריאה הדרבה פסוקים, מ"מ הא יחסר לו הפסוק שדילג בו התיבה וכ"ש כשלא שמע פסוק שלם שאיכא דין מצד מנהג קבוע בכל העולם לגמור את התורה בכל שנה ושנה. אך שאין לו עצה לזה דהצבור לא מטרחינן לחזור עוד הפעם בשביל יחידים, ואל שני מנין שלם שהחסירו לשמוע תיבות ופסוקים, יש לחזר אחר התפלה כשלא יהיה שוב טירחא לאלו ששמעו כל הקריאה לחזור ולקרא בברכה המקומות שהחסירו לשמוע, ומטעם זה שא"א לחזור צריך כל אחד להשתדל לשמוע כל הקריאה ולא יחסירו מלשמוע אף תיבה אחת.

וכתב הגר"י עמי גורן שליט"א: שאלתי את רבינו מרן ראש הישיבה הגר"ש אויערבאך זצוק"ל, מי שהיה חולה בשבת אחת ולא יכל לשמוע קריאת התורה מה יעשה. והשיב שיקרא בעצמו בספר תורה בבית הכנסת את כל הפרשה. ואמר שפעם קרה לו כן ובשבת הבאה ביקש מהחזן לפני שיתחיל את הקריאה שיתחיל מהפרשה הקודמת ועשה כן ויצא

רוממות המעשים

פנינים ועובדות לשולחן שבת

הרב דוד יוספשי

החרש על כך המשגיח ולא השיבו דבר באותה עת. החריש אירע בשנחא"י רעידת אדמה, ומפאת הרעש נפל תחתיו אחד הבנינים החדשים מגורדי השחקים שנבנה זה לא מכבר, וקסר כמגדל קלפים. ובכתבי העת דווח כי יסודותיו של הבנין היו רעועים. שלח אז המשגיח אל האדמו"ר: הבנין הזה שנפל - ב"טעם העליון" הוא נבנה...

"כל הנגע בהר מות יומת"

משמעות חדשה גם ישנה לפסוק זה ניתנה לנו ע"י **הכהן הגדול בעל ה"חפץ חיים זיע"א**. **בעיר** וילנא נתכנסה ישיבת רופאים לדון במצבם הבריאותי של בני הישיבות. ה"חפץ חיים" נחרד לשמוע כי בכוונת הרופאים לשנות את סדרי הישיבות, מטעמי בריאות כביכול. במכתב ששיגר ליור"ר הכינוס כתב כך:

"כבוד ידידי החכם הרופא מר צמח שאבאד נ"י אחדשה"ט. כאשר שמעתי שבקרב תתקיים אסיפת הרופאים, וכבודו הנהו היושב ראש, הנני שולח ברכתי אליכם שהרופא חולי עמו ישראל ישלח לכם עזרתו וברכתו ממרום."

"היות ששמעתי שמצב הישיבות מענין אתכם הרבה אמרתי להודיעכם שב"ה הישיבות עומדות על בסיס נכון וקים, התלמידים מקבלים כל הצטרותכם, ומספיקים להם ארוחותיהם ג' פעמים בכל יום, ונותנים להם שתי שעות בכל יום לטיול, והבחורים הם בריאים ושלמים, בטח תהיה לכם כל זאת לשמחה גדולה"

ממני יקירו המוקירו ומכבדו כערכו הנשגב. ישראל מאיר הכהן. **ג.ב.** רציתי להזכיר לכבודו כתוב בתורה "כל הנגע בהר מות יומת", אם בהר כך, כל הנגע בתורה עצמה לא כל שכן..."

רוממות ההלכה

ענינא דימא

הרב יעקב ליינר

בזה.

ועוד שאלתי בהמשך לשאלה הנ"ל, מי שלא עשה כן ולא השלים, האם יש לו ענין להיזהר ביותר בקריאת התורה שלא להפסיד, כיון שבאל"ה כבר לא הוי עם הציבור. והשיב רבינו: שאין זו סברא, אלא כל פעם צריך להשלים עם הציבור וכמו שפעם היו גומרים אחת לשלש שנים, ע"כ.

וכן התפרסם באחרונה כשמרן הגאון הגדול רבי משולם דוד סאלאוויצקי שליט"א השתחרר מבית החולים, קרא לו בשבת בביתו שלש פרשיות ברצף.

באין להם ספר תורה

כתב המשנ"ב (סימן קמג,ט) ישוב שאין להם ס"ת, נכון לקרות בחומשין בלא ברכה שלא תשתכח תורת קריאה. ולא יקרא להעולים בשם כמו שהמנהג לס"ת אלא השי"ן יקרא הכל בקול רם לפניכם.

וכתב רבינו מרן ראש הישיבה זצ"ל (דברי כאש עמוד יג) כמדומה שמצינו בשו"ע רק בציבור שאין להם ס"ת קוראים בחומש בלי ברכה שלא תשתכח תורת קריאה, אבל לא ביחיד, ורבו הסוברים שקריאת התורה זה רק חובת ציבור, וכן נהגו גדולים וטובים, ע"כ. **וע"ע ביאור הלכה** (סימן קמז,ב ד"ה ולקרות) דכתב דהא בעניני התפלה אחד מקבץ עשרה בני אדם אף שכבר התפללו ויצאו ידי ברכו וקדושה, ועובר לפני התיבה ואומר ברכו וקדושה והכל עונים אחריו, ולא מצינו כן בקריאת התורה, שאחד שלא שמע קה"ת יוכל לקבץ עשרה שכבר קראו ולקרות עוד הפעם בשבילי, וע"כ דלא נתקנה אלא בצבור דוקא, ע"כ. **ובארחות רבינו** (ח"א הוספות עמוד י') הובא מהחזו"א, שקה"ת החיוב רק על הצבור אבל לא על היחיד, פירוש קה"ת לא נתקנה ליחיד שמתפלל ביחידות שילך ויחפש לשמוע קה"ת בצבור רק תקנו לאלה המתפללים בצבור שיקראו בתורה, ע"כ.

בלא שמע קריאה ראשונה

כתב הר"ה רב אברהם מלר"י שליט"א בספר אמרי אברהם (עמוד רפט): אחד מבני הישיבה לא הספיק קריאה ראשונה, ושאל לרבינו מרן ראש הישיבה זצוק"ל אם צריך ללכת למקום אחר לשמוע הקריאה. ואמר לו רבינו שיכול לסמוך על מה שמעם ביום חול.

קוראים כותבים

שיחות ליל שב"ק. אך זאת למודעי, ששאלה זו שואל הוזה"ק עצמו בפרשת תרומה (סוף דף קלא:), ולהלן שם תירוצו. [ואת תירוץ מרן זצ"ל לא הבנתי היטב]. וקשה לומר שמרן לא ידע את הוזה"ק, ואולי הכותבים לא דייקו בלשונם.

ב. ועוד, בסוף הקטע של "אנכי תרגלתי", הבאתם את הא ד"לא ניתנה התורה אלא לאוכלי המן". וציינתם לעיין ברש"י בדברי הימים. באמת מקור מאמר זה הוא במכילתא ובתנחומא בפרשתנו, אלא ששם כתוב בלשון "לא ניתנה תורה לדרוש אלא וכו'". ואולי משה"ה הבאתם מרש"י בדבה".

והנני מוסר מודעא, שבהערות אלו לא באתי להעיר לכם על העבר, כי עבודתכם נפלאה, אלא למען העתיד, שאם תשתמשו בזה לעתיד, יהיה הדבר יותר מתוקן.

בתודה ובברכת הצלחה להגדיל תורה ולקדש שם שמים

יצחק חיים פוס, ירושלים

קדושת תורה שבע"פ

למע"כ מערכת הגליון אשר כשמו כן הוא "רוממות" **כהכרת** הטוב על הגליון הנפלא המחזק ומרומם מידי שבת בשבתו, ברצוני להוסיף נקודה נוספת בעקבות המאמר החשוב על "קדושת תורה שבע"פ" - פרשת שמות.

סיפר הגאון רבי ראובן פיינשטיין שליט"א, בקיץ תשכ"ט עצר העולם את נשימתו כאשר האסטרונאוט האמריקאי ניל ארמסטרונג הניח את רגלו על אדמת הירח, מליוני אנשים בעולם היו עוסקים אז בויכוח האם קיימים ציורים חיים על הירח.

יחידי שלא התספק בענין זה היה אביו רבן של ישראל מרן הגר"מ פיינשטיין זצ"ל: "הם לא ימצאו כלום", קבע באופן חד משמעי. כאשר שאלוהו "מנין לרבינו ידיעה כל מה שקורה על הירח?" הסביר להם: "אין בדברי חז"ל שום רמז לזה!"

בכדי לקבוע קביעה כזו בהחלטיות צריך לדעת את כל דברי חז"ל, הוי אומר שכל דברי חז"ל היו ברורים ונהירים אצלו כספר פתוח...

ולעניינו, זוהי כוחה וסודה של תורה שבע"פ, שאם אין בחז"ל מקור לזה, אין זה כלום. וזוהי דלוש של חכמי ישראל שבכל דור, 'הפך בה והפך בה דכולה בה'. **בברכה** שתזכו להמשיך להגדיל תורה ולהאדירה ולקדש שם שמים

חבר אני לכל אשר ראון, ש.ז.ו. באלטימור יצ"ו